

יאיר ניצני מרים גבה

צרות עם החמות

כך נלחמתי בגמלאית שהפכה למגנט לייקים ועוקבים בפייסבוק. ואז היא נרשמה לטיקטוק

רק צריכה ממני טובה קטנה – שאקריא לה מהפייסבוק את הסטטוס שחברה שלה רבקה פרסמה היום, היא מעלה לשם מתכונים משגעים לקומפוטים. אמרתי שאעשה את זה עבורה בשמחה, למרות שהרבר דרש ממני לבקש חברות מרבקה, שהיא לא בריוק מהמיליה שלי.

אחרי שחמותי התלוננה בפני בתי הצעירה על קשיי הניתוק מפייסבוק, בתי הסבירה לה שגם ככה פייסבוק זה הכי פאסה, ורק קשישים כמו אבא שלה עוד מסתובבים שם. במקום זה, היא הכירה לה את הטכנולוגיה שבה שבתאמת קורית אצל הצעירים – אפליקציית השירים והריקודים טיקטוק.

בלי שאף אחד מאיתנו יידע, חמותי נרשמה לטיקטוק בכינוי "הסבתא המרקדת" ושחררה סדרת סרטונים שבהם היא רוקדת לצלילי "מקרנה", "במ" בולרו", "טורו בום" ו"קומסי קומסה". לא יחסתי חשיבות מרובה לעניין וחשבתי לעצמי, מי כבר ירצה לצפות בגמלאית מרקדת? אלא שדווקא בגלל שהאפליקציה מלאה בצעירות קופצניות, הסבתא המרקדת הפכה ללהיט ויראלי, עם מספרים צפויים שלידם כוכבניות רשת כמו אנה זק נראו כמו אנה ז'ל.

אבל אותי לא עשו באצבע, ובטח לא באגודל של הלייק. מספרי הצפיות שלה נראו לי מוגזזים, וחשתי שכנהוג בעולם הוויראלי, הקישישה הערמומית קונה צפיות בכסף, ועוד על חשבון הירושה של הנכדות שלי. ואכן, בדיקה קצרה העלתה שמרבית הצופים בסרטון מגיעים מאוזבקיסטן. כשניסיתי לחקור מעט על המדינה העלומה, נתקלתי בתמונה של מנהיג המדינה עם אשתו, שדומה באופן מפתיע לחמותי. הבנתי שהמעריצים האוהבים הם אמיתיים, ופשוט חשבו שהם צופים באשת המנהיג רוקדת מקרנה. הפנסיונרית המרקדת לא עצרה כאן. כדי לעצור צבן אותי היא העלתה ריקוד חדש בשם "סבתא תמיד", שמבוסס על תבנית המילים של האשם תמיד, ושוב הצפיות הרקיעו שחקים. סוכנות של משפיעני רשת, שהבינה את הכוח של הטיקטוקרית החדשה, הציעה שתקדם מוצרים בע"מוד שלה תמורת תשלום. בתוך כמה ימים היא העלתה המלצות ותמונות שלה אוזות טבליות מגה גלופלקס, מדגימה מכשיר שמיעה, מחזיק קה מארז דיסקים של "הגבעטרון" – ההקלטות הגנוזות, וממליצה על ליין מוצרים של גפיי לטע פיש קפוא.

כשגונבה לאוזניי שמועה שהיא קיבלה טלפון גם מהסוכנות של רוברטו, שהציע להפוך אותה לעומר אדם של גיל הזהב עם השיר "איפה כל הנכרות שלך?", החלטתי שכבר עדיפה הפעילות שלה בפייסבוק על ההש"תוללות בטיקטוק. סיפרתי לה שקראתי באיזה מקום שלא רק שטיקטוק היא חברה סינית, אלא שמדובר במזימה סיינית להשתלט על העולם. הוספתי שהמשמעות של טיקטוק בסינית היא "וירוס השטן", שהם אלה שמימנו את הסרט נגד פייסבוק, והם גם אלה שהמציאו את וירוס הקורונה, שבו אפשר להידבק גם דרך סרטונים באפליקציה, ולא סתם כולם אומרים עליה עכשיו שהיא ויראלית.

נכון לעכשיו, היא לא ממש השתכנעה לעזוב את טיקטוק. היא עדיין מתלבטת אם לקבל את ההצעה להשתתף בעונה הבאה של "הישרדות", או ללכת על משהו סולידי כמו "נינג'ה ישראל". ●

yairn@israelhayom.co.il

את ראשיה, והבנתי שדבריי הנוקבים נקלטו וגרמו להן להתבייש בהתמכרות הדיגיטלית שלהן. רק בסיום הנאום קלטתי שהמבטים הורכנו כדי שיוכלו לקרוא פוסטים נורספים באייפון. לפחות האוכל הגיע, ובגלל הרעב הכללי אף אחד לא היה פנוי להגיד את המשפט שממנו חששתי יותר מכל – "תנתקת אתה אם אתה כזה גיבור".

בשלב הזה, וכשהבנות כבר לא היו בסביבה, התרכזתי ביעד העיקרי: חמותי, מגנט הלייקים מבית גיל הזהב. כדי לשכנע אותה, זנחתי את העובדות המוכחות מהסרט, וכמקובל בימים אלו התחלתי לחרטט עובדות אלטרנטיביות שהמצאתי. טענתי שהראשונים שצריכים להתנתק הם אנשי הגיל השלישי. "אתם, המבוגרים", אמרתי אל תוך המצלמה, כאילו לא עברתי בעצמי את ה־60, "צריכים

איור: טל לזר

להתנתק ראשונים ולשמש רוגמה לצעירים. אתם למעשה חלק ממה שמכונה 'קבוצת סיכון דיגיטלית'. הרשתות גורבות לכם את השנים היפות ביותר, ובמקום שתעשירו את עולמכם בסרטים, בספרים ובמפגשים חברתיים, פייסבוק גונבת לכם את המוח".

המשכתי לברבר בלי למצמץ וטענתי שמחקרים מוכיחים שבגיל השלישי חשיפה לסטטוסים פוליטיים מרגיזים ברשת מעלה את הסיכוי להידבקות בקורונה. לשמחתי, חמותי הודיעה שעוד הערב היא מתנתקת מפייסבוק. חייכתי לעצמי כסיפוק והתפניתי להגיש לשולחן את המנה האחרונה (מתכון נהדר לעוגה שמצאתי בפייסבוק).

למחרת חמותי התקשרה והודיעה שבעקבות המלצתי והפחדתי היא אכן התנתקה מפייסבוק, ושהיא כאמת מרגישה עכשיו הרבה יותר טוב. פתאום התפנה לה זמן להתעסק בדברים חשובים, ולא בכל השטויות של הרשת הזאת. היא

כולנו נוהגים להשוות את עצמנו לאנשים אחרים. מקנאים בהצלחה של מתחרים ומקורבים, ומנסים להיבין מה זה אומר עלינו. חמותי, למשל, שנכנסה לפייסבוק לפני כמה שנים בגישושים מהוססים, התחילה בזמן האחרון להתעצם מאוד מבחינת עוקבים ולייקים, והרגשתי שלמרות הקרבה המשפחתית, זה קצת מעצבן אותי. עם כל הכבוד, אני מחזיק בתפקיד הידוען במשפחה, ולא סביר שגמלאית אנונימית מהמרכז, שבעיקר מעלה תמונות של פשטירות וצימס שהכינה, תזנב לי במספר העוקבים.

עוד לפני הקורונה צפיתי בפעילות הרשת שלה, ולא יכולתי שלא לחשוב שהיא עדיף אם היתה מבוזזת קצת פחות זמן על סטטוסים בנאליים בסגנון "בוקר טוב אנשים – יש לנו ארך נהדרת" לטובת טיפוח הקשר עם הנכרות הנהדרות. אבל כשפרצה הקורונה, ובעקבותיה הסגר, זה רק התגבר. כל שלל הפעילויות החברתיות שלה נפסקו – חוג שחייה, חוג ברידג', חוג אפייה יצירתית בפילו, הרצאות של קתדרה עם קפה, מאפה ולפעמים גם רופא, סרטים במסגרת שלישי בשלייקס, ביקורים במספרה במסגרת רביעי בנייר כסף. ומאותו רגע, כל המרץ והאנרגיות שלה הופנו לפייסבוק.

היא התחילה להעלות סקרים מביכים כמו "איזה קלופס אתן מעדיפות, בנות?", "כשכל גולש/ת נדרש/ת לסמן תשובה אחת מתוך ארבע אפשרויות בפורמט של מבחן אמריקני. היא לא עצרה שם, ובהמשך העלתה סרטון שלה מבצעת את "אתגר החזרת", שבמסגרתו היא אוכלת כפית חזרת על רקע השיר "הורה מדורה", והזמינה את הגולשים לבצע אף הם את האתגר, מה שגרר שרשרת סרטונים ארוך של אנשים שמנסים לא לירוק את הממרס הסגלגל על המצלמה.

כשראיתי שלמרות התוכן הרדוד מספר העוקבים שלה מתחיל להתקרב לשלי, הבנתי שמעמד הידוען המשפחתי שלי נמצא בסכנה, ושצריך לעשות מעשה. הפתרון הגיע, באופן בלתי צפוי, מנטפליקס. ראיתי את הסרט המפחיד על הרשתות החברתיות "מסעי עשן: המלכודת הדיגיטלית", שבו מספרים עובדים לשעבר בפייסבוק, בטוויטר ובאינסטגרם כמה מסוכנות ומרושעות הרשתות האלו, ואיך הבעלים שלהן מנסים באופן מכוון ומניפולטיבי להשתלט על חיינו ועל התודעה שלנו ושל ילדינו.

העובדים לשעבר מכים על חטא ומודים שטעו בסגנון סטייק מעמק הסיליקון, ומגלים איך מקום העבודה הקודם שלהם גרם לנו לפתח התמכרות באמצעות תכנים אלימים וקיצוניים ועוקב אחרי כל צעד שלנו, כולל מחשבות ורגשות – הכל למען בצע כסף. בנוסף, הוא עודר לבצע על גבנו מהפכות אנטי-דמורקרטיות ברחבי העולם ופוגע בזכויות אדם, והכל במסווה של רשת חביבה שמאפשרת להתבטא בחופשיות, לתקשר עם חברים ולגלות איך נראית היום נירה היפה מבית הספה.

המציאות מעט מבאסת, אבל ככל רע יש טוב, ואיפה שאתם רואים סכנה לדמוקרטיה, אני רואה סיכוי להחזיר את החותנת לגודלה הטבעי. כבדרך אגב העליתי את עניין הסרט בפורום המשפחתי הרחב בזמן של ישיבה בערב, כשאני מכריז שלמען הדמוקרטיה ועתידי ילדינו, חייבים לעשות מעשה ולהתנתק מהרשתות החברתיות ומהטכנולוגיה בכלל.

בזמן שדיברתי ראיתי שהבנות שלי, שכל אחת מהן מקישה לפחות שלוש שעות ביום רק לאינסטגרם, מרכינות